

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

11-dik sz.

Megjelen minden hó 1-én és 15-ikén.

Megrendelhető minden pósta-hivatalnál és a szerkesztőségénél R.-Palotán vagy Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

MÁSODIK ÉVFOLYAM.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny.

Felelős szerkesztő és tulajdonos: **Nádaskay Béla**, tr; társszerkesztő: **Varga Ferencz**, tr.

főmunkatárs: **Krausz Károly**, tanár segéd.

Tartalom: Egy ágyéktáji mély seb spontán (magától való) gyógyulása lónál. N. — Rost, a magyar-erdélyi szarvasmarha fajtáról. K. — Ellen-észrevételek Kassay úr észrevételeire. Krausz Károly. — Nagy terjedelmű bélkő; műtét szerencsés sikerrel. N. — Különfélék. — Kérdések, feleletek

T. cz. Előfizetőinkhez!

Miután jelen szám lapunk utolsó előtti példánya a jelen félévi foylamban mely vége felé közelg, bátorkodunk már ez alkalommal t. cz. Előfizetőinket teljes tisztelettel felkérni szives előfizetésüknek minél előbb megújítására, nehogy a lap szétküldése bármi késedelmet szenvedjen.

A szerkesztőség

Egy ágyéktáji mély seb spontán (magától való) gyógyulása lónál.

Ezen gyógyulási esetről érdekes kórleiratot közöl *Trasbot* tr. A seb a lágy részekben maradt pisztoly golyó által jött létre, s a nevezett tr. azonnal megjegyzi, hogy az állatorvosi irodalom házi állatainkon előforduló, löfegyverek által okozott sebekről szóló feljegyzésekben legszegényebb, — annyira, hogy azokról az eddig megjelent közleményekből elig nehezen sikerülhet helyes ösmeretet szerezni s hogy még a kiváló (classikus) sebész-kórtani művek sem nyújtanak csak általános adatokat; így eléggé ösmerees dolog, hogy sok ember már soká élt betokolt golyóval, melyet testüknek különféle részében hordoztak; hasonlóképen tudva van, hogy számos eb elég jól megélt a bőrük alá hatolt serétszemekkel. De mindjárt hozzáteszi, hogy nem volna helyes dolog jelen esetben következtetést vonni az emberről és kutyáról a lóra, jól tudván, miszerént az utóbbi szervezete sokkal inkább hajlandó a genyképzésre, mint többi fajbelie s ritka eset rajta egy kissé terjedelmes sebet hegedni látni, mely mélyében hasonló idegen testet rejtene. Ennélfogva lónál az idegen testek kivevése az általa meghatározott, a szövetek mélyébe hatoló sebek gyógyulásának valóban szükséges feltételül tekintendő s ez csakugyan elvileg helyes és a műtét megkísérlendő valahányszor az a betegre nézve veszély nélkül lehetséges; de azt is szüksé-

ges tudni, hogy a műtét nem mindig elhalaszthatlan, ha t. i. bizonyos esetekben a sértés jóvátételére van erő, kitöltődik egy nagyon mélyen betokolt golyó fölött is majdnem oly gyorsan, mintha a folytonosság hiány melyet előidézett, egészen egyszerű volna.

Ezen véleményre támaszkodva közli az esetet egy katonaló felől, mely egy alkalommal tulajdonosa által lovagolva, a bal ágyékába kapott egy golyót, a mint gazdájának pisztolya, melyet az övében hordott, valószínűleg egy heves mozgás okozta lökés következtében elsült.

A ló mindazáltal képes volt utját minden jelentékeny nehézség nélkül folytatni és a nélkül, hogy a seb, melyet kapott legkevesebb vért is bocsátott volna. De tulajdonosa, nyugtalan lévén ezen esély következményei miatt, haza tért s rögtön állatorvost hivatott, hogy az állapot követelte gyógyeljárást teljesítené.

Az gondos vizsgálat után, kétségkívül félve a hashártya történhetett sértésétől, s megakarván akadályozni a hashártyalob kifejlődését, gyorsan nagy hólyaghuzó tapaszt alkalmazott mely elegendő volt a törzs baloldalának felét s a hasnak egész alsó felszínét befedni.

A következő napon a bal oldalon és a megfelelő hátsó végtagon igen tetemes vizenyös beszűrődés lépett fel, mely kissé meleg és nyomásra fájdalmas vala. A lépés bajossá lett, az állat a bal hátsó végtagját csak vontatá, a nélkül hogy hajlithatta volna azt, s csak nagyon rövid lépésekkel mozoghatott; mindannak dacára, legjobb étvágyat tanusita s nem látszott visszahatási lázat érezni.

A következő napokon a helyi tünetek még belterjesebbek lettek, anélkül, hogy azokat lényegesebb általános tünetek kísérték volna, s az állatorvos ki most már túl volt az általános hashártyalobtól való félelmen, — elmulaszthatlannak itélvén a löveg kivevését s nem akarván, — egyvagy más okból — saját maga ily komoly műtétet megkísérleni, azt tanácsolta a ló tulajdonosának, hogy vezetné be azt az alforti állatorvosi intézetbe.

Ott az állatot igen jól tápláltak s a legjobb általános egészségi állapotban levőnek találták; légzése minőségre nézve egészen rendes, mennyiségre nézve 4 kilométernyi út megfutása után valamivel gyorsított s ugyanazon okból a vérkeringés is emelkedettebb, az üterek feszesek, érlökés erős (70 egy perczre) s a köthártya edények valamivel bőveltebbek.

Az állat járása azonban fáradtságos, lépése a hátsó bal végtaggal rövid és vontatott, melyet mindig igen iparkodott a földtől felemelni a fájdalom miatt, mely a felsőbb tájakon fekvő izomzat összehúzódását mindenkor kísérte, s azon akadály miatt, melyet az ízületek hajlításakor az eléggé kiterjedt és fájdalmas beszüremkedettség okozott, mely a tag egész hosszában észlelhető volt.

A has alatt és a bal oldal tájon vastag, meleg és nyomásra igen érzékeny beszüremkedettség észlelhető, melyet valószínűleg a mustár pép idézett elő, melynek maradványai még a bőrön láthatók voltak. A bal ágyéktájon a középvonaltól 0.15 milliméternyire s a csipcsont mellső szélé előtt mintegy 0.20 mill. kis tojásdad előlről hátra kissé megnyúlt s kör. bel. egy. centm. átméretű seb látható.

A löveg melytől a seb támadt, 0.075 mill. haránt átméretű volt s nem volt oly megnyúlt mint amaz; a seb a környező részek csekély daganata által van körülvéve s belőle elég bőséges sárgás színezetű hig geny foly, mely majdnem oly hig, mint a milyen sipoly menetekből szokott előjönni. A kutaszszal való vizsgálat által kiderült, hogy a seb elég mélyre lenyúlik és ferde irányban felül-elülről le- és hátra hatol; a kutaszt egészen belé lehetett eresztetni, anélkül hogy alapja érhető vala; úgy látszott, — a mennyire legalább a vizsgálat kimutathatá, hogy a seb menete a 3—4-ik ágyékcsigolya harántnyújtványának vége fölött, a csipcsont előtt, ennek alsó vége felé irányúl.

Azon czélból, hogy megtudassék, valjon a hashártya is sértett-e, a végbélen át tétetett vizsgálat s könnyedén kiderült, hogy az nincs bántalmazva; mert a löveg, melynek helyzetét külvizsgálat útján nem lehetett felderíteni, még a bal hasfalzat vastagsága mellett is feltaláltatott a lágyék gyűrű fölött mintegy 0.003 mill.-re, közelebb a csipcsonthez, majdnem egy a csip-czombizületen át képzelt vízszintes vonal magasságában. Ezen helyen a hashártya alatt, a mellső czomb izmok előtt való irányban lágy és érzékeny duzzam, mintegy tenyérszerű terjedelmű tapintható, melynek közepén a golyó, keménysége és hosszukás idoma által elég pontosan megkülönböztethető vala.

A golyó tehát áthatolt a bőrön, a kis ágyék izmon és a nagy ágyékizom külső részletén, hol megállapodott mindig a hashártyán kívül maradván, a hasfalzat vastagságában magasságának közepe táján.

Ezen boncztni kórisme mely a belőle következő jóslatot is megállapítá szükségképen a legfontosabb vala. Valóban nem lehet a hashártyalobtól félni, mert a savóshártya nem volt érintve; de nem lehetett biztosan tudni, valjon egyik vagy másik ágyékcsigolya nem lett-e törve? mi

elkerülhetlenül genyóczok képződését és a legsúlyosabb csont necrosist vonta volna maga után.

A tények ily körülményei mellett különben is absolute lehetetlenség lett volna a sebző test kivetését eszközözlni.

Az ágyéktájon eszközölt kísérlet, a menet műleges tágitása után, valódi oktalanlás lett volna, mivel a borzasztó vérömlenyen kívül, mely bizonyosan beáll oly sértés okoztatott volna, hogy annak kitöltődését nem lehet reményleni, s miután előre láthatólag több mint kétes vala, hogy a golyót kivenni sikerül, — arra gondolni nem igen lehetett.

Ha azonban gondolkozunk, úgy látszik, hogy fellehetett volna keresni azt a czomb belfölszínén, ennek izmait s a belső ferde hasizmot áttörve; de egy ok nyugtalaníthatá a mütöt hogy t. i. a hely kívülről épenséggel fel nem ismerhető lévén minden iránypont hiányzott működésének vezetésére s kivala téve annak, hogy bizonytalanul tapogatódzva nagy sebet csináljon s megsértheti a hátsó hasfalzati üter fontos ágait. Megfontolva mindazáltal hogy azon oldalról, bármily nagy lenne a seb, annak külső nyílása sokkal leeb lett volna s hogy leginkább oly szövetek vettek volna részt, melyek visszapótlódása biztos és gyors leendett, azon gondolat merült fel, hogy a mütét ezen módon volna tán meg kísérendő. Ehez azon reménység is járula, hogy a golyó saját súlya által képes lesz lassanként leereszkedni s a lágyék tájon vagy a czombhajlatban a bőrhöz közeledni, a mi kétségkívül a mütétet aránylag egyszerűvé és könnyen kivihetővé tette volna.

Az állat megtartá jó étvágyát s majd egészen láznélkül volt; a sebből hig geny elig bőven folyt; a mustár által előidézett beszüremkedés majdnem eltűnt; de a hátsó bal végtag még duzzadt volt s az állat csak nagy nehezen volt képes azt mozgatni.

Trasbot tnr. ujjal megvizsgálta a végbélen át s felismeré, bár némi bizonytalansággal, hogy a golyó helyzete nem változott észrevehetőleg; ez indítá hogy még várakozzék, mielőtt véglegesen elhatározná magát, másoldalról tökéletesen biztos lévén, hogy a mütét nehézségei nem gya-rapodhatnak.

A következő héten a seb genyedése fokozatosan kevesebb lett s jobb minőségű; a környező részek érzékenysége igen észrevehetőleg csökkent; a hasfalzat s oldalak vizenyője tökéletesen felszivódott; az állat könnyebben mozgathatá tagját s végre a legkielégítőbb általános egészségi állapotot tanusítá.

Tehát — az első vizsgálat alkalmával a mi absolute valószínűtlennel látszott, hogy t. i. az önkényleges (magától való) gyógyulásnak a löveg betokolódása folytán kell beállani — megtörtént; nyolcz nappal később a külső seb teljesen behegedtnek mutatkozott s később nem maradt vissza csak csekély beszüremkedés s a szenvedett végtag merevsége; végre mindez is elmúlt s az állat minden azelőtt birt szolgálati képességét viszanyerte.

N.

(Il medico Veterinario.)

Rost, a magyar-erdélyi szarvasmarha fajtáról.

Idegen ajku írók ha nem is rossz akarat, de tájékozatlanság folytán igen sokszor tüntették fel már a mi szarvasmarha fajtánkat oly színben, a milyen azt meg nem illette; oka ennek legtöbbször az volt, hogy az illetők oly magyar leírások és rajzok után indultak melyek maguk is egy vagy más tekintetben hibásak voltak, vagy ha a természetben látott magyar marháról készítették leírásukat, legtöbbször azon hibába estek hogy nem a jobb átlag lebegett szemük előtt, hanem vagy a legkiválóbb vagy a legrosszabb példányok egyike vagy másika szolgálta leírásuk alapjául. Nem lehet tehát csodálni, hogy idegen ajku leírásokban e fajta kiváló tulajdonai s hibái egy tanulságos egész képpé talán soha össze nem olvadtak, hanem azok, vázlatos elmosódott, sokszor pedig hibás vagy eltorzított vonásokban kerültek világ elé.

Azon idegen ajku írók között, kik a mi szarvasmarha fajtánkról türethető vagy épen jó képet adtak, utabban *Rost* haddrupi gazdát említhetjük fel, ki — „Die rationelle Rindviehzucht” című művében következőleg ír:

„A magyar erdélyi marha teste — tekintvén a viszonyokat, melyek között felnő és a célta melyre tenyésztetik és tartatik — egészben véve erőt, az egyes részek között jó arányosságot mutat.

A fej fenn közép szélességű, a száj felé elhegyesedő; az orrcsont gyakran kissé ívelt. A szarvak hosszuk, a végeik ökröknél sokszor 180 ctmnyire teheneknél 100 ctmnyire elállnak egymástól; különben finom szövetűek, világosak s kedvezően görbültek. A szemek oldalt állók, nem igen barátságos tekintetűek. A nyak közép erősségű, a mell erősen fejlett, a lebeny nem nagy. A has hoszu s kissé felhuzott; a csipők egymástól elég távol — s öregebb állatoknál erősebben — kiállók. A far egyes állatoknál a keltinél lejtősebb, másoknál (egész a farkig) egyenes, s ekkor az erős fark nincs mélyen tűzve. Színe fehér, fehér hamvas-szürke, ezüst szürke. A magyar marha munkában oly erőkifejtő, a milyen tán egy más fajta sem; e tekintetben nem hagy semmi kívánni valót fenn.

A valódi nagy magyar marha, másként a hosszú szarvu síki marha azon időből származik, melyben a magyarok még nomád életet éltek, s valószínű hogy e fajta egész tisztán tartotta fenn magát. Legelterjedtebben fordul elő a Tisza és Duna közti síkságon, hol eredeti minőségében szemléltethető. Erdélyben ezen marha — általában véve — valamivel nehezebb.

A mily kitünőnek mondható a magyar marha mint erőkifejtő és hízó, ép oly kis értékűnek mondható mint tejtermelő.

Az ökrök és tehenek részint istállóban részint a mezőn legeltetés által hizlaltatnak.

A hizott állatok közönségesen már akkor eladatnak, mikor félig, vagy valamivel azontúl — meg vannak hizva.

Ilyen állapotban a jobb ökrök 600—750 kiló élősúlylyal bírnak, a tehenek pedig 350—550-nel.

A jól tartott s helyesebb alkatú magyar ökrök méretei körülbelül a következők:

Hosszúság a fejtől a far végéig.....	2*750—2*850.
A törzs hossza (nyak nélkül).....	1*450—1*550.
Mellső magasság.....	1*600—1*650.
Hátsó magasság.....	1*570—1*620.
A törzs magassága (lábak nélkül).....	0*860—0*920.
A mellkas körmérete.....	2*490—2*590.

A mily kedvező a magyar marhának élő- és vágósúly közti aránya ép oly kedvező a hus és zsir közti aránya. Van eset, hogy 100 kilo husra 30 kilo zsir esik.

Egy, az osztrák-magyar monarchia barom állományáról szóló munkában a magyar-erdélyi szarvasmarhára vonatkozólag következő nagyon igaz megjegyzések olvashatók: „A magyar marha igavonó képessége s ereje vetekeedik egy jó lóéval. Kivévéen a tulajdonképeni síki marhát, nincs Európában egyetlen fajta mely a magyar marhával versenyt dolgozni képes volna. Két jó magyar ökrrel rendszeres körülmények közt naponként $\frac{2}{5}$, Hektárnyi földet lehet felszántani. Jó úton két magyar ökr 2300 kilonyi terhet elhuz. E tulajdonai mellett a magyar marha tartása könnyű és olcsó, mert legkevésbé sem válogatós a takarmányban, s úgy látszik a szalmát és más kevés értékű takarmány félét Europa egyetlen fajtája sem értékesíti úgy mint ez; valószínű hogy sokkal erősebb emésztő képessége van mint más fajtáknak s e tekintetben a bivalyhoz hasonlít. Talán hibául tekinthető nála hogy nagyon lassan fejlődik, úgy hogy 4—5 éves korában van csak teljesen kifejlődve, mikor erőkifejtésre s hízásra is leginkább képesítve van; e mellett hátránya még, hogy e fajta bornyui — aránylag az anya súlyához — kicsinyek, vagyis kevés hust hoznak magukkal a világra.

Jó tartás mellett egy magyar tehén évenként 1000 Liter tejnél többet nem ad. Közönséges tartás mellett 500 Literen felül ritkán ad évenként.

Tejtermelés tekintetbe kell vennünk azonban azt, a mit *Hengewald* a magyar marha tejelési képességét illetőleg megjegyez, hogy t. i. "Ha tekintetbe vesszük a csekély mennyiségű takarmányt, melyet a magyar marha kap, s mely alig képes az állatot meglevő súlyában megtartani, bizonyosan másként fogunk itélni, vagyis ítéletünket ahhoz fogjuk mérni; mert hasonló körülmények közt a világ legjobb tejelő fajtája sem képes nagy tejelést felmutatni, még kevésbé azt meg is tartani."

Én úgy találtam — folytatja *Rost* — hogy a magyar-marha annál jobb tejelő volt, minél jobban tartatott fiatal korában. Csekély tejhozama tehát, úgy gondolom, részben azon tartástól függ melyben születésétől kezdve első borjázásáig részesül. Hitem szerint a borjuk, s egy általában a fiatal állatok rossz tartása az oka annak is, hogy a marha oly lassan fejlődik, s végül úgy hiszem, hogy ha a vemhes tehenek jobban tartatnának, nehezebb burnyu lenne az eredmény."

A mint az előbbiekből kitünik, *Rost* — általában véve elég hű képet nyújt a magyar szarvasmarháról, midőn azonban hiba gyanánt tünteti fel a fajta lassu fejlődését elfeled

azt, hogy ha fejlődése gyorsabb volna ez valószínűleg szilárd-sága és tartóssága rovására volna; de másrészt mikor mint rossz tejlőről beszél — dicséretére legyen mondva — nem feleli el tejének tartalom dús voltát felemlíteni, mi mutatja, hogy nem részre hajló. Különben közleményének végén kifejtett nézete szintén figyelemre méltó. K.

Ellen-észrevételek Kassay úr észrevételeire.

Midőn Kassay úr cikkét ellenészrevételekkel kísérni elhatároztam, tettem ezt több okból, melyeket következőkben foglalok össze.

Oka hogy szólnom kell:

- 1) mert egy tollhibámat kell beismernem,
- 2) mert a kérdéses themát Kassay úr — minden orvos előtt ismeretes — idézeteivel teljesen megfajítottam nem tekintem,
- 3) mert a kérdéses közleményben foglaltakért annál inkább — legalább részben — felelősnek érzem magamat, mert *Münich*-nek a szívfal repedés okára vonatkozó magyarázatát — valószínűséggel birónak tartván — osztani bátorítottam,

4) *Münich* magyarázatát legkevésbé se tartván „lég-ből kapott ferde okoskodásnak“ védenem kell őt is, mert ő magát — ez idejüleg — nem védheti, másrészt e lapok főmunkatársa lévén, czáfoló azon mondását, mely szerint „a kérdéses közlemény a tudomány jelen álláspontján nem tűrhető meg“ — már e lapok renomméjának érdekében — valódi értékére kell reducálnom,

5) mivel „a magyarázat minden tudományos alapot nélkülöző“ voltát sem ismerem el, csak az eddigi hiedelmekbe — ismétlem: hiedelmekbe ütköző voltát látom át a kérdéses tényt erősebb argumentumokkal igen, de Kassay úr argumentumaival lerombolhatóknak nem tartom, s mert nem tartom: rá kell mutatnom arra, hogy nem *ki* hanem *mi* van hivatva a kérdés felett — az eddigiéknél biztosabban — dönteni.

Kedves kötelességemnek tartom első sorban örömet fejezni ki a felett, hogy Kassay úr nem érzett hajlandóságot észrevétel nélkül hagyni a kérdéses közleményt; szinte ily— habár nem kedves — kötelességemnek tartom a német *heftig* szónak — nem fogalom, hanem irás zavar folytán történt hibás átültetését beismerni, egyszersmint megjegyezvén, hogy az a *Glandula* szó éppen olyan *tisztességes* mint a *Medulla*, különben pedig ha meggondolja bíráló, hogy e szócsere toll, de *sajtó hibából* is eredhetett — alig ha nem fogja megbánni, hogy még abba is belékapaszkodott a mi a magyar közleményben benn se volt, különösen ha saját közleményét is bíráló alá vévén látni fogja, hogy a sziv jobb kamrájának falán történt repedés helyett — *a jobb sziv kamráján történt* repedést ír: (a mennyiben jobb és bal sziv nincs csak jobb és bal *szivfél* van s a kamra (az ür) nem repedhet meg, csak annak a fala) befogja látni, hogy tévedni emberi dolog.

De hogy azért az a közlemény is „tévesen constatált, hamis élet- és kortani alapokon magyarázott“ volna melyet *Münich* leirt s melyet én átültettem: azt én bíráló helyében még akkor sem merném mondani, ha megvolnék fölöle győződve, hogy az a *Münich* soha kórboncztant nem látott és soha kóros szervet egészségestől meg nem különböztetett, nem merném pedig mondani annál inkább, mert a tudomány mai állásánál nagyon valószínű, hogy *Münich* görcső alatt is megvizsgálta a sziv falát, mielőtt leirta volna hogy: Ich richtete nun meine Aufmerksamkeit auf die Herzmusculatur selbst, um die Ursache der Ruptur zu entdecken; allein meine Mühe war vergebens, denn ich konnte im Herzfleische gar keine Veränderung finden, etc.

Hogy tehát maga a repedés és a sziv fal minősége tévesen lett volna constatálva, az — a legkedvezőtlenebb kifejezéssel élve — valószínűtlen; de mert másrészt példák mutatják, hogy daczára a bíráló által idézett kór és kórboncztani művek állításának, *az állatok szive fali változás nélkül is megrepedhet*: bátor vagyok bíráló azon mondását, mely szerint: „falzati változás nélkül sziv repedés *nem lehetséges*“ ép oly bizonytalannak nyilvánítani, (és ez a legszelidebb kifejezés) mint a mily égbe kiáltó tévedésnek szeretné ő az ellenkezőt feltüntetni.

Volna okom rá, hogy az előbbi mondást nem csak bizonytalannak, hanem tények által nagy mértékben megczáfolhatóknak nyilvánítsam; de nem czélom a dolgok túlhajtása, éppen azért, azt mondom, hogy a mily *bizonyos*, hogy a szívfal koros változás mellett könnyebben megrepedhet, épp oly *valószínű* — tehát nem lehetetlen — hogy az egészséges sziv fala ideginger, vagy más — nem erőművi — behatás folytán folytonossági megszakítást szenvedhet.

Bíráló által idézett tekintélyes szerzők „*indokolás nélkül ugyan*,“ de határozottan kimondják, hogy sziv repedés kóros elváltozás nélkül, tisztán ideg befolyás következtében nem fordul elő soha."

Ha ők nem indokolják saját *állításukat* — hagyján: de mikor *czáfol* valaki s nem indokol — az nem kevesebb mint üres szó és szegénységi bizonyítvány a meggyőző adatokról. Különben előbbi állítás olyan melyet a *Münich* által észlelt eseten kívül, még a következő esetek is megczáfolnak.

1) Eine im Stall stehende Stute fing *plötzlich* an zu taumeln, stürzte bald darauf nieder und verendete. Die Section ergab Zerreiung der *sonst normal beschaffenen* rechten Vorkammer des Herzens und Verblutung. (L. *Gerlach*: Mittheilungen aus der thierärztlichen Praxis 1859. 176-ik old.)

2) Das sehr muskelkräftige Pferd eines hiesigen Brauers stürzte vor dem schwer belasteten Bierwagen nieder. Es erhob sich zwar augenblicklich wieder, taumelte aber von einer Seite zur andern, athmete immer mehr und mehr beschwerlich, wieherte ein Paar Mal mit heller Stimme, fiel nieder und starb. Die Section zeigte *alle Organe gesund*, aber den Herzbeutel fast noch einmal so gross, und elastisch gespannt, im Innern mit fast 4 Quart Blut erfüllt, *das*

sehr starke Herz an der rechten Kammer mit einem 3 Zoll langen Riss versehen, welcher in schräger Richtung von oben nach unten ging.

(L. Hertwig: Magazin f. d. gesammte Thierheilkunde. 1860. 227. old.)

3) Ein Pony rannte an ein entgegenkommendes Fuhrwerk an und fiel nieder. Nach der Tödtung fand man in der Brusthöhle eine Quantität Blut, der Herzbeutel an der rechten Seite zerrissen und *das rechte Herzohr war von dem Ventrikel an seiner Basis quer getrennt.*

(L. Parker: Herings Repertorium der Thierheilkunde 1856. 73. old.)

4) Einen Riss im rechten Herzohre fand Kupp bei einem Schafe. Im äussersten Ende des *rechten Herzohres* befand sich *ein 1/2 Zoll langer durchgehender Riss, ohne dass eine Veränderung der Substanz wahrzunehmen gewesen wäre.*

(L. Müller-Roloff: Mittheilungen aus der thierärztl. Praxis. 1874. 159. old.)

5) Besonders *denkwürdig* sind die Fälle, in denen nach heftigen *Aufregungen das Herz zerrissen* gefunden wurde, so z. B. bei einem *Schweine, das an der Tollwuth* gestorben war, und bei *Pferden in Zornanfällen.*

(L. J. Fuchs: Pathologische Anatomie der Haussäugthiere. 67-ik old.)

6) Partielle Rupturen des Herzfleisches erfolgen bei fettiger Degeneration etc. *und sind auch nach heftiger Aufregung* bei Hengsten während der Begattung beobachtet worden.

(L. Röhl: Pathologie und Pherapie. 1867. 2-ik köt. 201. old.)

7) Ein Wachtelhund, der an Bauchwassersucht litt, sollte trocarirt werden; man brachte ihn in eine sitzende Stellung und stoch den Trokar ein, und als man die Röhre auszog, trat plötzlich der Tod ein. Bei der Section fand man dass: der Herzbeutel ragte wie eine Kugel hervor, sah bläulich aus und war mit geronnenem Blut gefüllt; dieses rührte von einem Riss von 3 Linien Länge in der linken Vorkammer her. *Sonst waren keine abnormen Zustände.* (L. Stockfleth: Hering's Repertorium 1856. 237. old.)

Ezen *példák* úgy hiszem erősebb bizonyítékok, mint a czáfoló által idézett *állítások*, melyek *tagadnak* de nem *indokolnak* s az ellenkezőről *tények* által *nem győznek meg.*

De ha eltekintenék is az idézett példáktól, melyek az egészséges szivfal megrepedését bizonyítják — még akkor se nyugodhatnék belé az ellenkező állításba, mert korlátolt eszem nem képes felfogni, hogy ha *a sokkal erősebb* Aorta fala eröművi ok s kóros változás nélkül — (az állatoknál) — megrepedhet, miért ne repedhetne meg a gyengébb, de mondjuk: az ugyanoly erős jobb kamrafal ?

Czáfoló kifejtett nézeteiből itélve hinnem kell, hogy útbóli sorok olvasásakor legalább is tagadólag fogja fejét rázni; álljon hát itt egy pár szerény példa, illetőleg azon szerzők neves műveik czime, kik ily Aorta repedésről szólnak.

1) *Bruckmüller*: (Lehrbuch der pathologischen Zoologie der Haustiere. 1869.)

2) *Cartwright*: (The Veterinarian. 1845)

3) *Decroix*: (Journal de medec. vétér. militaire. 1865—66.)

4) *Oreste*: (Lezioni di Patologia sperimentale veterinaria. Milano. 1874.)

5) *Rey*: (Journal de Medec. vétér. de Lyon. 1849.)

6) *Goubaux*: (Comptes-rendus des sciences de la société de Biologie 1853.)

7) *Prahl*: (Magazin f. d. gesammte Thierheilkunde. 1860.)

8) Parent et Saint-Cyr: (Journal de médéc. vétér. de Lyon. 1866.)

9) *Roussel*: (Journal de médéc. vétér. militair. 1867—68.)

10) *Eberhardt*: (Repertorium der Thierheilkunde 1869.)

11) *Zahn*: (Oesterreichische Vierteljahrschrift. 1876. I. Heft.)

12) *Müller-Röll*: (Vierteljahrschrift f. wissenschaftl. Veterinärkunde 1868. I. Heft.)

Ezen tényekkel fegyverkezve, igénytelen nézetem szerint nem követnék el nagy hibát ha azt mondanám, hogy az egészséges szivfal *megreped*, de ennek kimondására nem veszek magamnak bátorságot, mint vett czáfoló, midőn az ellenkezőt mint csalhatlan bizonyosságot egyedül állítások, hiedelmek, s magyarázatokra támaszkodva — kimondta, aláhuzván e két szót hogy: *nem lehetséges*; én helyében csak azt mondtam volna hogy: *valószínűtlen*, mint mondom most — száraz tényeken mások tapasztalásain indulva — hogy az egészséges sziv fala idegbefolyás és ebből eredő szivfal kitágulás s megvékonyulás, de még izmainak erős összehúzódása, a vér ellennyomása s más, előttünk eddig kevéssé, vagy éppen nem ismert momentumok alatt — az állatok megerőtletése, felizgatása, elesésnél való megrázkódása mellett — *valószínűleg megrepedhet.*

Kassay úr tehát legnagyobb mértékben tévedett, mi-kor mást tévelygőnek kívánt feltüntetni s hibája abban rejlik, hogy nem tartotta méltónak 50 év szakirodalmát át kutatni, mert ha ezt tette volna — sok helyen igen értelmes avatott fejtegetéseit — más irányban és értelemben tárta volna a világelé, s akkor benne az orvost és állatorvost kellő harmoniában láttuk volna. Kitűnik már most is ezekből, hogy miért voltam én elég merész, emberi korboncztanokban foglalt ellenkező állítások daczára *Münich* magyarázatát az okot illetőleg helyesnek tartani, kitűnik már most is, hogy miért nem tarthattam azt lehetetlennek, de a következőkből még tán jobban is kifog tünni.

Czáfoló által idézett *Rokitansky* kórboncztanának 70—71-dik oldalán következőleg ír :

„Die Trennungen des Zusammenhanges aus *inneren Ursachen* sind sehr mannigfaltig

Zu ihnen gehören:

1) Die Zerreibungen von willkürlichen und *unwillkürlichen Muskeln* . . . in Folge übermässiger Anstrengung.

2) Die Zerreibungen *hohler* Organe in Folge übermässiger Ausdehnung . . . "

s ugyan ez a Rokitsansky, Niemeyer s vele Kassay úr is azt mondja, hogy: „Niemals zerreist ein gesundes Herz, *trotz der kräftigsten Contractionen!*“ Pedig a sziv is izom és üreges szerv!

Hogyha a ló bele, gyomra, rekesz- és más izma, Aortája, páratlan és üres visszere, Achillesina tetemes feszülés, vényomás, erős munka stb. következtében — egészséges állapotban — megszakadhat, *nem szabad* lehetlennék tartanunk a szivfalnak hasonló okból való megrepedhetését, s a ki még is tagadni akarja, mondja azt a mit intézetünk egyik tanára — a ki pedig derék pathologus — mondott, hogy: a kórboncznokok *felveszik* azt, hogy a szivfal kóros elváltozás nélkül meg nem repedhet; szóval ne feledje, hogy nem csalahatatlan, s nyilatkozzék még akkor is, ha nem *hiedelmet* hanem *tudást* nyilvánít oly szerényen, mint említett tanár, s mondja hogy *valószínűtlen*, de ne mondja hogy *lehetetlen* akkor, mikor a lehetlenséget feltétlenül békonyítani nem tudja.

Vagy azt hiszi Kassay úr, hogy az a nem egészen helytelen nézet nyilvánítás, mely észrevételeinek 8-ik kikezdésében veszi kiindulását, a *lehetlenséget* bebizonyította ?

Azt mondja Kassay úr említett kikezdésének végén, hogy: „ép szivnél — szabadok levén az ütérés szájdák — nincs okunk feltenni, hogy a falzat erősebb és gyorsabb összehúzódásai miatt akkora ellenyomás jöhessen létre, mely visszahatásában a falzat megrepedését idézhetné elő.“ A mily jogosan mondja czáfólo hogy nincs, épen oly jogosan mondhatom én hogy van okunk feltenni, mert:

vérömleny által az agy alapjára és a nyúlt agyra gyakorolt nyomás hatása egyáltalában nem eléggé ismeretes arra nézve, hogy a szivet, a nagyobb véredényeket és más szerveket ellátó, s más agyidegekkel összekötetésben álló bolygideg működésének teljes vagy részletes megszakítására az ütérés és visszeres szájdák billentyüiben s a sziv összes más részleteiben beálló munkazavart csak valószínűséggel is meghatározni lehetne, s mert eddig ez meghatározva nincs is: ép oly joggal feltehetjük — jelen vitás esetünknel — hogy a különben ép, de működésében zavart szivnek tüdő-ütéri szájdája nem volt szabad, mint azt hogy szabad volt. Ha tehát feltesszük, hogy a vagus és talán más, az agy alapján eredő idegek zavart működése, vagy működés hiánya s a sympathicus — ily körülmények közt biztosan meg nem hártározható — működése, egyenként és összesen aként hatottak hogy — mint irva van: „nagymérvü légzési nehézség“ s talán a tüdő ütérben akadályozott vérkeringés vagy épen a szájdá megszükülése avagy a billantyük elzárulása állt be: akkor a sympathicus hatása alatt hevesen és gyorsan összehúzódó és kitáguló sziv jobb kamrai falának megrepedhetését annál inkább valószínűnek tarthatjuk — más szóval: feltehetjük — mivel nem lehetetlen, hogy ezen jobb kamra a nagyvisszerekből, illetőleg a jobb előcsarnokból nagy meny-

nyiségü vért kapott s azt a tüdő üteren ki nem hajthatta, így fala folyton tágult s vékonyodott s végre az ellenyomás következtében megrepedt.

Ez épen úgy *csak nézet nyilvánítás* mint a Kassay úré de a vita tárgyát képező esetenél — szerény véleményem szerint — több valószínűséggel bir mint az.

Az elmondottak után én nem vagyok elég okos felfogni, hogy ha Kassay úr „*minden* keringési akadályokat, melyek nagyobb foku szivtáguláshoz vezetnek“ dispositionális oknak tekint, akkor hogy képes tagadni, vagyis inkább be nem látni, hogy az agy alapjára és a vagus eredési pontjára, vagy mondjuk a nyúlt agyra gyakorolt nyomás keringési akadályokat s sziv tágulást szintén okozhat, nem is számítván az előre haladott kort, mely a kérdéses lónál szintén jelen lehetett s mint ok szerepelhetett ?!

Ha nem vennék is egyebet kiindulási pontúl mint azt, hogy *Gamgee* *) 3095, a ferrarai vágóhídon tarkó szurással megölt szarvasmarha közöl 57-nél a páratlan visszere az összes mellüri szerveknek a szurás pillanatában beálló megbénulása s illetőleg a vér *ellenyomása* következtében — megrepedve találta, s hogy *Parker és Rey* **) ugyanily okból 2 lónál a sziven is ugyan azt észlelte, ismétlem, ha csak ezt venném is tekintetbe: a *Münich* által közölt esetet nem merném „minden tudományos alapot nélkülözö“-nek, s a magyarázatot „légből kapott ferde okoskodásnak“ nevezni, mert igénytelen nézetem szerint a nyúltagy átmettszése késsel, s a nyúltagy működésének ketté vágása a vérömleny nyomása által egymáshoz — bármily kis mértékben — hasonlóknak mondhatók.

De e mellett tudomásom van arról is, hogy egy kanca, melyet a ménesből pályáival kifogtak, fejét egy fába ütven — azonnal össze roskadt és kimult s bonczolásnál szivének jobb oldali fala alapjától csucsáig megrepedve találtatott, agyának alapján és nyúlt agya környékén pedig — vitás esetünkhöz hasonlóan — vérömleny tapasztalta tott. Más esetekről van tudomásom, melyek szilaj, gulyabeli ökrök lekötésekor észleltettek; ezek ugyanis az istállóban a legnagyobb félelmek közt toporzékolva roskadtak össze s bonczolásnál náluk szivrepedés találtatott; továbbá két esetben oly mezei nyulak szivét láttam megrepedve, melyeket a vadász tarkóütéssel végzett ki.

Mindezen eseteknél a szivfal csak makroszkopice vizsgáltatott meg az igaz, de alig valószínű, hogy mikroskop alatt is kóros változást mutattak volna, a mennyiben legalább a ló és ökrök életükben teljesen egészségesek voltak.

Akár igaz tehát a mit *Münich* az okra nézve mond akár nem, annyi az elmondottak alapján bizonyos, hogy *magyarázata* az adott körülmények közt nem volt *helytelen*, hogy azonban más okok is szerepelhettek, azt ő egy szóval sem tagadja, én pedig az előbbieken igyekeztem azokra rá is mutatni.

*) *Gamgee*. Über Zerreibung der unpaarigen Vene beim Rinde und die Zerreibung des Herzens durch Gegenstoss. Müller's Vierteljahrschrift 1856. 86 old.

**) U. o.

Czáfoló *Münich* nézetét s élettani alapon nyugvó következtetését féktelen fantáziának nevezi, holott ő maga igazán az ábrándok régiójába tévedt mikor leírta, hogy: „a momentán fellépett heves orrvérzés a kórbonczi lelettel összhangzik“ vagyis a mint *Münich* mondja: „durch jene mechanische Einwirkung der *Blutaustritt im verlängerten Mark und auch die Nasenblutung veranlasst wurde*,“ avvagy a mint én mondom: „a tarkótáj erőművileg megsértetett — a vér a nyúlt agy környékére tört útat magának, egyszersmind az orrvérzést is valószínűleg ez okozván“ s Kassay úr, vagy mert folyton rosszat akart mondani, vagy mert a következetesség talajáról az ábrándok régiójába tévedve következtelenné lett, azt mondja később, hogy: „író — t. i. *Münich* — az orrvérzés magyarázatánál ismét a nyúlt agyát rántja elő, és nem gondol a szeme előtt fekvő vértócsára,“ pedig de-hogy nem gondol, hiszen az orrvérzést_ éppen abból kiindulónak mondja.

Nem kisebb roszakarat nyilatkozik Kassay úr következő szavaiban: „a nyúlt agyat teljesen körülfogó vérömleny az ő (*Münich*) kedvéért *csupán a vagusra* hat bénítólag“ mert *Münich* azt mondja, hogy: *hite szerint, a vérömleny nyomást gyakorolt a vagus eredési pontjára, vagyis arra bénítólag hatott*. Hol van itt, vagy bárhol az egész közleményében az a három szó, hogy: *csupán a vagusra?* — Végezek:

Az elmondottakból kitünik, hogy a felett: valjon megrepedhet-e a sziv jobbkamrai fala egészséges, más szóval ép állapotában a nélkül, hogy az erőművileg directe megsértetnék? — elmefuttatással nem lehet *biztosan* dönteni, s egyedül *ez irányu* kísérleti úton lehet végeredményhez jutni; addig pedig valószínű bizonyítékok maradnak az észelt és általam felsorolt esetek.

Itéljék meg e lapok olvasói, valjon csakugyan elérte e célját Kassay úr, mikor indokolni illetőleg bebizonyítani akarta (mert csak akarta) azt, hogy szivrepedés tisztán ideg befolyás alatt *nem lehetséges?*

Részemről azt mondom, hogy nem érte el, meg se közelítette, sőt eltévesztette s épen ezért, a kérdés se általa se általam teljesen megfajított nem mondható. Nem marad tehát egyéb hátra, mint Kassay úr jó szándékát elismerve bő és teljesen megbízható adatokra várni, vagy ilyeneket, kísérletileg előállítani és hogy ez elérhető legyen tisztelt szaktársaim nem kis szolgálatot tennének a tudománynak, ha a gyakorlatukban előforduló szivrepedési eseteknél a sziv izomzatát görcsövel is megvizsgálják, vagy ily sziveket vizsgálat végett az állatorvosi tanintézethez küldnének lehetőleg pontosan leírva az egész esetet, különösen pedig a bonczolásnál tapasztalt leletet.

Részemről kijelentem e helyen, hogy bárhol és bár mikor egy ily eset vizsgálatára alkalmam nyílik, nem fogom elmulasztani annak részrehajlatlan s tüzetes vizsgálatát eszközölni, esetleg intézetünk hivatott tanárát ily vizsgálat eszközlésére felkérni, kijelentvén egyszersmind, hogy a vitát befejezettek tekintem, s akár pro, akár contra hozzá szólani addig nem fogok, míg *feltétlenül bizonyító tényekkel meg nem czáfoltatom*, előre is biztosítván e lapok tisztelt

olvasóit s köztük Kassay urat is, hogy ily tények előtt meg fogok hajolni, mert én is csak egy kívánatot ismerek mindenben s így a tudományban is, s ez az, hogy: *győzzön a mi jobb.* _____
Krausz Károly.

Nagy terjedelmű bélkő; műtét szerencsés sikerrel.

Idősb *Felizet* egy közel 5 éves lóhoz hivatott, mely több mint 24 órája kólika-fájdalmakban szenvedett, s a melynél néhány allóveten kívül még semmiféle gyógyszer sem lett alkalmazva. A végbélen át eszközölt vizsgálat kimutató, hogy a beteg mintegy gyermekfej nagyságú követ hord belében, mely a remesében székelt. Ezen lelet következtében az orvos már leakart mondani a betegről; visszaemlékezvén azonban egy esetre, mely közöltetett egy a vakbél megfelelő pontjának metszése által műtött csikó gyógyulásáról, — jónak találta az állat tulajdonosának indítványozni, hogy azonnal döntesse le az állatot, hogy felnyitva a hasürt egy a bélen tett vágáson a követ kivegye.

Az állat tehát bal oldalára lett fektetve, az orvos pedig a jobb hátsó végtag mögé helyezkedett s innen egy hosszas metszést tett a lágyéktáji bőrbe, melyet egy segéd redőbe fogott. Ez megtörténvén a mütő mutató és hüvelyk ujjával bátran s tágasan felbontá a hashártyával összekötött izomréteget. Most már könnyedén átmetszé egy kusztora hegyével a hashártyát s ezután új bátorsággal megnagyobbítván a metszést, bal kezével közvetlen benyúlt a hasürbe, hogy a belek kitolulását megakadályozza. Így előkészítve a dolgot, képes volt a mütő, — anélkül, hogy balkezének a belek előnyomulását gátló helyzetét elhagyja, — benyúlni karjával a végbélbe hogy megkeresse a tömeget s megfogva azt balkeze felé elővonhassa; két kezének kombinált működésével sikerült is neki a hashártyán és a hasfalaton tett nyíláson a colon azon részét kimoogatni, melybe a kő bevolt szorúlva. Ezen első és tetemes sikert elérve, kivonta kezét a végbélből s miután jól megmosá, s a kiemelt bélrészletet is gyengéden lemosá — ezt kis távolságban a bélfodor-lemez tapadásától bemetszé s az így támadt nyíláson kivevé a követ, miután azt a ráakodott bélsár eltávolítása által kisebbité. Most már szücsvarrattal elzárá a belet s aztán letörülve azt, gyengéden visszahelyezé a hasürbe, — minden késedelem nélkül teljesíté a husos rétegek varrányok által egyesítését is ezeket aztán a bőrseb széléhez erősítve. Felállván a ló azt azonnal szalmával ledörzsölteté, eret vágott rajta s gondosan ápoltatá.

Lisztes italon kívül mitsem engedett adni a betegnek, hanem minden 3 órában a következő szerekből álló falatot rendelt beadni:

Natr. tartro-borat..... 100 grm.
Natr. Sulf. 200 grm.
Laudanum(Rousseau-féle) 10 grm.
Méz..... 2000 grm.
Édes gyökérpor eleg. mennyiség.

A műtét utáni négy napon át a beteg naponta 7—10 liternyit ivott; nehezen mozgott és sem száraz sem zöld

takarmányt nem evett. Ötödik napra végre tetemes javulás állott be, heted napra az étvágy is visszatért; 9-ik napra az állat vidorságát és szabad mozgását visszanyerte; a két hét vége felé a seb bevolt hegedve s minden működés kielégítő módon ment végbe, úgy hogy rövid idő múlva az állatot szolgálatra lehetett alkalmazni. N.

(Il medico Veterinario.)

Külömfélék.

A táplálék befolyása a csontképződésre. Lehman tanár, ki e tárggyal már régóta foglalkozott, fiatal állatokon tett kísérletek által azon eredményre jutott, hogy vilsavas vegyületekben szegény tápanyagok nem csak az egész csontváz kifejlődésére, hanem annak egyes részeire is lényeges befolyást gyakorolnak. Egy fiatal sertésnél, melyet 126 napig tisztán burgonyával etetett, nagyfoku csontlágyság lett az eredmény. Más — ugyanazon anyától származó — fiatal sertéseknél — melyeket burgonya, kilugzott husliszt s még vilsavas sókkal tartott — ugyancsak 126 napig — rendszeren fejlődött csontvázat észlelt, mindamellett a különféle vilsav vegyületek szerint a csont minőség ezeknél is különböző volt; így pl. azok, melyek vilsavas kaliumot kaptak eledelükben, porosusabb csonttal bírtak mint azok, melyek e mellett vil- és szénsavas meszet is kaptak. K . . . y.

Dammann, kerületi állatorvos, (Németorsz.) egy szuka mesterséges termékenyítéséről következőket közli:

Az eldenai akadémia egyik hallgatója fennebbi célból kísérletet tett, egy feltűnően kis selyem pincset — mely épen koslatott — egy igen nagy Ujfoundlandi kannel eresztvén össze. A közösülés természetesen lehetetlen volt, a mennyiben a pincs csak a kan csánkjáig érő magasságu volt.

A nagyon izgatott kan ondója végre kilövelt, s azonnal friss ember hugyban fogatott fel, azzal össze kevertett s egy fecskendő segítségével a pincs méhébe fecskendeztetett. Ezután a kis szuka több héten át egy vas ketrecben tartatott, míg végre 62 nap múlva 3 kölyköt vett, melyek közül egy igen nagy — döglötten hajtattott ki. A másik két kölyök — egy kan és egy szuka — igen jól kifejlődtek, különösen a nőstény erősebben mint a kan; előbbi tökéletesen az apához hasonlít szín nagyság s küllemre nézve is. K . . . y.

A m. k. állatorvosi tanintézet a tanév befejezéséhez közelg. A tanári testület határozata szerént az egyes tantárgyakból a félévi illetőleg az évi vizsgálatok június 8-ig befejezendők. A szigorlatok június 11-én kezdődnek az írásbeli dolgozatokkal, a szóbeli szigorlatok pedig 12-én. Június 17-én a 2-od éves gyógykovácsok végvizsgálata, 19-én végre a patkolókovácsok vizsgálata lesz.

A herélés befolyása a csontváz kifejlődésére. Poncet tr. Chauveau tnr. dolgozójában ez irányban tett több kísérletéből azt következteti, hogy a herélt állatoknak csontjaik erősebbek s különösen hoszabbak mint a nem he-

rélteké. Ezen különbség még jobban kitünik a csontváz bizonyos részein és pedig kiváltképen a czombesonton, az alczombon, a keresztcsonton és a csipcsonton. A hoszú csontok említett növekedése különösen a velőür gyarapodásától ered. Végre Poncet tr. azt is bebizonyítja, hogy herélt állatoknak csontjaik egyenesebbek is s nélkülözik a természetes görbületet. N.

(Gazette des Hôp.)

Értesítés a keleti marhavész állásáról mely a n. mélt. Földmivelés ipar és kereskedelemügyi m. k. Minisztériumtól 11036 sz. a. érkezett.

Folyó hó 9-től mai napig terjedő hivatalos jelentések szerint a keleti marhavész Szeben megye Schellenberg községében uralg.

A vész kiütésétől mai napig marhavészben

elhullott..... 55 drb.

lebunkóztatott 19 „

összes veszteség 74 drb.

Horvát-Slavonország és a katonai határörvidék területe vészmentes. Az osztrák tartományok közül: Bukowinában, a kotzmanni kerület Zelenen községében uralg.

*) A galicziai, csehországi, sileziai és alsó-ausztriai helytartóságok a vészes helységekből, a morva helytartóság pedig egész Erdélyből a szarvasmarhák és ezektől származó nyers termények bevitelét megtiltották.

Kérdések, feleletek.

15. Z . . . K. urnak, Eger.

Kérdésére úgy hiszem legmeggyőzőbben felelek, ha példát idézek.

„Egy Amorbachhoz közel eső faluban egy 5 éves fiu bizonyos idő óta alhasi fájdmakról panaszkodott. Csakhamar vizkor lépett fel nála a nélkül hogy az ok felől tisztában lettek volna, jóllehet egyes dagadt nyirkmirigyek voltak a fiún észlelhetők. Több hét múlva a fiu sorvadási tünetek közben meghalt. Bonczolásánál a savós hártályakon és a tüdőben, úgy szintén a nyirkmirigyekben gümők találtattak. Biztosan kivolt mutatható, hogy a fiu szüleinek családjában két generatió keresztül a tuberkulosis nem fordult elő, ellenben a fiu éveken keresztül egy tehén frissen kifejt tejét itta. A kérdéses tehén még a fiu halála előtt gyorsan soványodván levágotott s gümő kórosnak (gyöngykór) találtott. Ez eset egész biztossággal arra mutat, hogy a fiu a tuberkulosisos tehén meleg teje által fertőztetett be.**“

A többire nézve igaza van, mert példák is bizonyítják, hogy az ily állattól eredő hus is valószínűleg átültetheti a gümőkört. Erről bővebben olvashat ön a „Földm. Érd“ egyik közelebbi számában „Még egyszer egészségünk érdekében“ címü cikkemben. K . . . y.

*) Ezen értesítést ismételtelen azért adjuk késve, minthog yműlt számunkból tévedésből kimaradtak. A szerk.

**) V. ö. Dr. Stang. Tuberc. infection etc. Aerztl. Intelligenzblatt Nr. 4. 1876